

Gretchen ja Janne

© 2014 Eija Reinikainen
Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa
ISBN: 978-952-286-641-7

GRETCHEN JA JANNE

Kaikki se kestää

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto

Mumi	1
Juonien sveitsiläinen historia	5
Mumin äidinpuoleiset isovanhemmat, Simon ja Wilhelmine Juon	8
Mumin enot, tädit ja serkut	10
Mumin äiti ja hänen ensimmäinen miehensä, Mathilde ja Nikolai Juon	16
Mumin isänpuoleiset isovanhemmat, Carl ja Anna Carolina Weyner	18
Mumin vanhemmat, Eduard ja Mathilde Weyner	21
Mumin sisarukset	25
Gretchen, mumi	42
Mufa	44
Blombergien ruotsalainen historia	47
Mufan isänpuoleiset isovanhemmat, Carl Eric ja Johanna Lovisa Blomberg	49
Strömbergien ruotsalais-liivinmaalainen historia	51
Mufan äidinpuoleiset isovanhemmat, Carl Fridolf ja Carolina Strömberg	52
Mufan enot, tädit ja serkut	52
Mufan sisarukset	56
Janne ja Gretchen (<i>mufa ja mumi</i>)	64
Lahdessa	67
Helsingissä	71
Mankalan kesät	75
Kiitokset	82
Kirjallisuutta	83

JOHDANTO

Lapsuus on elämän kivijalka. Neljän lapsen äitinä ja kahdentoista lapsen isoäitinä olen paljon pohtinut tekijöitä, jotka vaikuttavat lapsen kokemukseen onnellisesta lapsuudesta. Lapset ovat usein keskenään hyvin-kin erilaisia, eikä vanhemmuus ole aina helppoa. Lapsistani yksi on adoptoitu, mikä on pannut miettimään myös perimän merkitystä. Tietoisesti, mutta varmasti myös tiedostamattani, olen siirtänyt vanhemmiltani saamiani elämäneviäitä seuraavalle sukupolvelle, ja sama jatkuu lasten perheissä. Ymmärtääkseni paremmin niin perimääni kuin myös vanhempieni arvomaailmaa, olen yrittänyt muistella, mitä tiedän heidän lapsuudestaan ja mitä muistan isovanhemmistani. Tätä varten tutustuin vanhemmiltani periytyneisiin sukuihimme liittyviin papereihin ja luin vanhoja kirjeitä ja muistelmia. Innostuin lukemastani niin, että päätin perehtyä perusteellisesti kaikkien neljän isovanhempani elämään ja taustoihin. Tästä alkoi jännittävä tutkimusmatka, joka vei minut täysin mukanaan.

Aloitin patriarkaalisen tavan mukaan kirjoittamalla isäni isästä, isoisästä, jonka sukua veljeni Olli on tutkinut. Innostuin suunnattomasti alkaessani ymmärtää sukupolvien ketjua, ja samalla innolla heittäydyin tutkimaan isoäitini sukua. Hänen suvustaan löytyi vanhastaan runsaasti tietoa, johon en kuitenkaan ollut koskaan kummemmin perehtynyt. Mennyt aika alkoi elää ajatuksissani, ja kuin tilauksesta äitini serkun poika, radiotomittaja Jussi Hartoma, kutsui koolle äitini isän, mufan, suvun ja antoi meille kirjasen tekemästään, yhteistä sukuamme koskevasta tutkimuksesta. Äitini äidin, mummin, suvusta puolestaan oli kasapäin papereita, jotka olivat rauhassa levänneet jossakin kaappieni kätköissä.

Kun olin kirjoittanut puhtaaksi kaiken löytämäni tiedon vanhempieni suvuista, huomasin, että patriarkaalinen järjestys muuttui mielessäni matriarkaaliseksi. Mumini suku, jossa naiset toisensa jälkeen jäivät leskeksi suuren lapsijoukon kanssa ja jossa tytöt kasvatettiin hyviksi vaimoiksi ja äideiksi, nousi keskeiseksi, ja päätin aloittaa teokseni hänestä. Se tuntui luontevalta myös siksi, että itse olen nainen, ja minun on helppo samastua esiäiteihini. Lisäksi hänen sukunsa kuten myös mufani suvun tarina sisältää kertomuksia maahanmuuttajista, heidän rohkeudestaan, yritteliäisyydestään ja sopeutumisestaan, mutta myös yhteisöllisyydestä ja toisten huomioonottamisesta.

Myös isäni sukujen kohdalla pohdin naisen merkitystä. Uhrautuminen perheen hyväksi tuntuu olleen naisen tärkein tehtävä, ja vaikka esimerkiksi isoäitini suvussa miehet saavuttivat miltei poikkeuksetta merkittävän aseman yhteiskunnassa, on heidän takanaan lähes aina vahva vaimo ja äiti.

Kaikki edellä mainitut neljä sukua yhtyvät vanhemmissani, joista lapseni oppivat tuntemaan vain äitini, sillä isäni kuoli kolme kuukautta ennen avioitumistani. Isäni oli kuitenkin varsin vaikuttava persoona, jonka välillinen vaikutus kaikkiin jälkeläisiinsä on varmasti merkittävä. Kirjoitan myös hänen ja äitini tarinan, johon minulla on runsaasti aineistoa kirjeiden, kuvien ja muistojen muodossa. Heidän tarinassaan kerron ajasta

ennen sotaa, sota-ajasta - isälläni oli mielenkiintoinen sotahistoria, mikä päättyi asekatkennästä saatuun vankilatuomioon - ja sodan jälkeisestä ajasta, johon liittyy muun muassa tehtaan perustaminen ja osallistuminen sotakorvausten maksuun.

Vaikka kirjoitan tämän teokseni ensisijaisesti vanhempieni jälkeläisille, joita tässä vaiheessa, sukuun avioituneet mukaan lukien, on jo yli sata, uskon ja toivon kirjan kiinnostavan myös serkkua (minulla on vain yksi serkku) ja pikkuserkkuja kuten myös kaukaisempiakin sukumme jäseniä. Mumin serkku Eduard Juon toivoi teoksessaan EINIGES UEBER URSPRUNG DES GRAUBUENDNER GESCHLESTES "JUON" (1925), että jälkipolvet ylläpitäisivät sukukronikkaa lisäämällä jatkossa siihen uudet perhetapahtumat ja -tarinat. Eduard kuvaa varsin kattavasti mummin taustaa, vaikka tämän äidistä, omaa sukua Juon, ei hänen laatimassaan sukupuussa ole mainintaa. Sukupuuhun on kelpuutettu vain suvun miespuoliset edustajat.

Teokseni saattaa kiinnostaa myös sukuumme kuulumattomia, sukututkimuksesta ja perheiden historiasta kiinnostuneita, onhan sen taustoissa paljon yhteistä historiaa. Itseäni kiehtoi mahdollisuus seurata esi-isieni vaihteita eripuolilla Eurooppaa ja nähdä kuinka kohtalo kuljettaa. Yhdeltä suunnalta tulevat saksaa puhuvat porvarit, toisaalta ruotsalainen seppäsuku. Pohjoisesta ovat lähtöisin talonpoikais- ja pappissuvun jälkeläiset, ja Hämeestä, aivan yllättäen, on kotoisin Helsingin herra, isoisäni.

Aluksi kerron mumistani kaiken, mitä hänestä muistan, ja siirryn sitten kuvaamaan hänen taustansa. Seuraavaksi kerron mufasta ja hänen juuristaan ja päätän tarinan mummin ja mufan avioitumiseen ja äitini lapsuuteen ja nuoruusvuosiin. Teokseni ensimmäisen osan nimeän "Gretchen ja Janne". Toinen osa on nimeltään "Hilja ja Jussi" ja kolmas, jossa kuvaan vanhempieni elämää, "Kaisu ja Paavo".

Mumi

Margaretha Franziska Brigitta Eleonora Blomberg, omaa sukua Weyner (10.5.1878- 7.7.1956), äitini äiti, mumi, oli Sveitsistä ja Saksasta muuttanutta syntyperää. Hän syntyi Pietarissa mutta kasvoi aikuiseksi Viipurissa.

Kotikielenään hän puhui saksaa. Hänen ensimmäinen opettajansa oli ranskalainen kotiopettaja, jolta hän oppi muun muassa yhteen- ja vähennyslaskun. Tästä syystä hän laski aina ranskaksi, vaikka kävi myöhemmin Viipurissa venäjänkielisen tyttökoulun. Suomea mumi oppi torpparinlapsilta, joiden kanssa hän vietti onnellisia kesä lähellä Viipuria sijaitsevan Rauhalahden kartanon niityillä ja metsissä. Siellä hänen perheensä asui kesät, talvet elettiin Viipurin kaupungissa ja käytiin koulua. Mumi kertoi, kuinka suomalaislasten kieli ei tahtonut kääntyä ääntämään nimeä Gretchen, vaan häntä kutsuttiin ”Rietsie-neidiksi”. Kun hän meni naimisiin mufani Janne

Blombergin (19.10.1879- 6.2.1950) kanssa, jonka perhe puhui kotikielenään ruotsia, hän oppi myös ruotsinkielen. Niinpä hän tuli toimeen viidellä kielellä.

Margaretha (Gretchen) Blomberg,
os. Weyner
10.5.1878-7.7.1956

”Miun tyttöin”, kutsui mumi minua, ja koin hänet hyvin läheiseksi, etenkin kun muistan hänet kooltaan itseäni pienempänä, vaikka olin vain 13-vuotias hänen kuollessaan enkä tässä vaiheessa kasvanut vielä edes omaan vähäiseen mittaani. Kun käsikynkkää kävelimme Merstolan raitilla Harjavallassa ja joku tuli vastaan, hän pani aina käden suunsa eteen ja kuiskasi kuuluvasti korvaani: ”Kuka nuo ol?” Mistä lie johtui mutta mummin pää tutisi koko ajan pikkuisen, ja hänellä oli vanhemmiten huono mutta – ainakin jossain määrin - valikoiva kuulo.

Mumi asui Helsingissä mutta vietti yleensä kaikki koulujen loma-ajat meillä Harjavallassa. Tavallisesti hän saapui luoksemme Heidi-serkkuni kanssa – ainoa serkkumme ja ikätoverini, joka mufan kuoltua muutti vanhempineen asumaan mummin luo Caloniuksenkadulle, ja heidän tulonsa oli aina ilonpäivä. Heidi kertoi, kuinka mumi nousi jo viimeistä edellisellä asemalla seisomaan, pukeutui ja keräsi matkatavarat, ja ellei konduktööri muistanut käydä kertomassa mille asemalle tullaan, hän kävi siitä huomauttamassa. Itsekin muistan hyvin vanhat ihanat junamatkat ensimmäisessä luokassa, jossa oli verhoillut penkit, hienot vesikarahvit ja jopa sylkykupit, joita en kuitenkaan muista nähneeni koskaan käytetyn. Junamatkaan mummin kanssa kuuluivat aina herkullisesti tuoksuvat voipaperiin käärityt eväät. Mumi tarkisti ja varmisti, että aikataulu täsmäsi, että tavarat olivat paikallaan ja että kaikki oli ojennuksessa.

Mumi nukkui kanssamme tyttöjenhuoneessa. Hänellä oli lyhyet harmaat hiukset ja nekin hän peitti harmaan kudotun kalotin alle. Kesäisin hän käytti isolieristä olkihattua. Kaikin keinoin hän vältteli aurinkoa, ja kesäaunollamme Rantoossa hänellä oli nimikkokeinunsa varjoisassa paikassa tuuhean pihlajan alla. Pikkusiskoni Anna-Kaarinan, Heidin ja minun oli aina toteltava mumia, joka kantoi erityistä vastuuta Heidistä.

Kun Pippa-täti (*Brita, äidin sisar*), Heidn äiti, oli kesällä Helsingissä pitämässä ehtolaiskursseja ja -kuulusteluja, hän oli ruotsin ja englannin opettaja, oli mumi koko ajan huolissaan, että Heidille sattuu jotakin. Heidiä mummin huolenpito nolotti ja hän muistelee vieläkin, kuinka mumi aina korosti, miten hirveää olisi, jos Pippa-tädin **ainoalle** lapselle sattuisi jotakin. Myös äitinä mumi oli ylihuolehtiva, eivätkä Blombergin tytöt äidin kertoman mukaan päässeet edes hiihtämään muutoin kuin hitaasti jalkakäytävällä mummin kävellessä vieressä. Ihmeellistä kyllä tuli äidistä tästä huolimatta tai ehkä juuri tästä syystä hyvin salliva ja meihin lapsiin luottava kasvattaja.

Mummin vierailun aikana äiti oli aina iloinen ja ahkera. Tyttönä hän oli nimittänyt äitiään ”mutiksi”, mutta myöhemmin hänkin kutsui tätä ”mumiksi” kuten me. Yhdessä he reksasivat purkkikaupalla kaikkea marjoista sieniin, kurpitsaan ja kurkkuihin, keittivät ja pullottivat mehua. Kun isä jossain vaiheessa linnusti, reksattiin myös pyitä. Mumi oli touhukas kokki ja piti ruuanlaitosta ja leipomisesta. Hän oli ylpeä erinomaisen emännän maineestaan ja kuin taikuri, joka osasi nyhjäistä lähes tyhjistä. Joskus selailen häneltä perimääni keittokirjaa, repaleista kellastunutta paksua opusta, jonka välistä löytyy useita hänen rakkaalla käsialallaan kirjoittamia erikielisiä reseptejä. Mumi varastoi ja varustautui, sillä – kuten vieraskirjasta näkyy – sukulaisia ja ystäviä ilmaantui kutsumattakin, ja nimi-, syntymä- ja jopa hääpäivinä kävi vieraita pitkin päivää. Aina he tiesivät olevansa tervetulleita ja saavansa hyvän kestituksen. Jos vierailulla oli mummin sukua, otettiin yleensä esiin virsikirjat, sillä suuri osa heistä kuului Vapaakirkkoon.

Mumi pyrki elämään oikein, ja Raamattu oli hänen tärkein elämänoppaansa. Kymmenvuotiaina keräsimme Heidn kanssa filmitähtien kuvia, Heidi jopa kirjoitteli heille ja sai paluupostissa heidän kuviaan nimikirjoituksella varustettuina. Ei siinä mitään, mutta kun Heidi sai kuvan Elisabeth Taylorilta, mumi oli järkyttynyt. Elisabethin ensimmäinen avioero oli tullut tunnetuksi ja mumi piti tähden moraalia erittäin arveluttavana.

Kaikista hyvistä pyrkimyksistään huolimatta mumillakin oli voittamaton heikkous. Hän rakasti makeaa. Erityisen paljon hän piti halvasta, jota hänellä oli aina jossakin kätköissään. Toinen hänen herkkunsa oli tumma suklaa, varsinkin Fazerin kissankielet, joita myytiin sievässä pienessä valkoisessa pahvirasiassa, jossa oli päällä kissankuva. Lahjaksi tai tuliaisiksi hän poikkeuksetta toivoi ”kuta” (*hyvää*). Hän söi herkkuaan kuitenkin säästeliäästi ja pysyi aina varreltaan pienenä ja hoikkana.

Isä kiusoitteli usein vakavamielistä mumia, puhutteli häntä korostetun huomaavaisesti, auttoi ruokapöydässä tuolin hänen alleen ja avasi hänelle oven kumartaen kohteliaasti. Mumi suhtautui tähän tuhahtellen, mutta samalla hän nautti saamastaan huomiosta. Joskus harvoin hän istahti pianon ääreen ja improvisoi jotakin, ja olisin suonut sen tapahtuvan useammin. Hänen perheessään oli aina musisoitu, sisarukset soittivat nelikätisesti, ja heidän äitinsä, äitini Grossmutter eli mummu, oli taitava pianisti. Nuorena mumi oli saanut paitsi soitto- myös balettitunteja, ja kotonaan hänellä oli aina piano.

